

**Tematy i opisy obszarów badawczych
dla II naboru wniosków o grant w projekcie REV 4.0 -
zaakceptowane przez Radę Naukową Projektu
(kwiecień 2020 r.)**

A) Zaktualizowane tematy z I naboru wniosków o grant (czerwiec 2019 r.)

1. Segmentacja gospodarki globalnej

Temat dotyczy problematyki postępującego i potencjalnego nasilania się procesów segmentacji gospodarki globalnej będących efektem konfliktów interesów konkurujących ze sobą obszarów gospodarczych w skali globalnej.

Opracowanie powinno odnosić się do konsekwencji działań podejmowanych przez Stany Zjednoczone oraz Chiny w kontekście walki o dominację technologiczną i wpływu na różne rynki czy rolę Rosji i innych gospodarek wschodzących w procesie segmentacji gospodarki światowej oraz problematykę dotyczącą możliwej marginalizacji Europy jako konsekwencji tego procesu.

Obecnie kluczowego znaczenia nabiera odniesienie kwestii segmentacji gospodarki globalnej do konsekwencji globalnego kryzysu wywołanego pandemią koronawirusa – w jaki sposób przełoży się ona na zmianę pozycji sił w światowej gospodarce, w tym także Polski.

2. Zależności pomiędzy systemem finansowym a sferą realną w warunkach gospodarki cyfrowej

Pogłębiająca się finansjalizacja globalnej gospodarki rynkowej wywołuje szereg negatywnych konsekwencji. Przeciwdziałanie im nie będzie możliwe, bez refleksji odnoszącej się do zjawisk i procesów w sferze realnej i bez odpowiedniego wyważenia relacji i oddziaływań tego, co w gospodarce rynkowej finansowe i wytwórcze. Znaczenie tej kwestii narasta również ze względu na rewolucję cyfrową i postępującą cyfryzację gospodarowania.

Konsekwencje finansjalizacji, jak również transakcyjnego, krótkofalowego nastawienia aktorów rynkowych do kooperacji z innymi podmiotami potęgują się w sytuacji wystąpienia głębokich ogólnoświatowych kryzysów pokroju pandemii koronawirusa. Pojawia się więc konieczność przewartościowania obecnych postaw i trendów aby odpowiedzieć na te wyzwania.

Globalny kryzys finansowy wskazał na możliwą procykliczną naturę aktywności systemu finansowego, w tym bankowego. Określone w pokryzysowej architekturze ramy polityki makroostrożnościowej wymagają pogłębionych analiz dotyczących roli kredytu w kształtowaniu wzrostu oraz wpływu regulacji makroostrożnościowych na aktywność sektora bankowego i koniunkturę gospodarczą.

REV4.0

3. Znaczenie uwspólniania zasobów intelektualnych i wiedzy we współczesnej gospodarce

Przestrzeń działalności gospodarczej musi być w jakiejś mierze przestrzenią wolną, czyli wspólną – dostępną dla aktywności każdego aktora. Oznacza to, że nie może ona zostać w pełni sprywatyzowana i zawłaszczona.

Jeśli w gospodarce cyfrowej zasoby wspólne (informacja, wiedza) są zawłaszczane, to słabnie fundament działalności gospodarczej i słabnie jej podtrzymałość. Centralnym zagadnieniem staje się kwestia generowania wiedzy i uczenia się, czyli uwspólniania wiedzy.

Przedsiębiorstwo w gospodarce cyfrowej musi być „fabryką wiedzy”. A ta jest generowana przez jego pracowników i jest podstawowym jego aktywem.

O ile dotychczas, przewagę rynkową dawały produkty, to w gospodarce cyfrowej tę rolę pełnią kompetencje i dostęp do danych, które można odpowiednio przetworzyć, podzielić, posegmentować i wykorzystać.

Nowe kompetencje muszą wynikać z powiązania różnego rodzaju wiedzy.

Nie tylko tej dotyczącej oddziaływania na obiekty (technicznej) oraz oddziaływania na systemy społeczne (społecznej), ale także tej wiedzy, która jest pochodną dyskursu aksjonormatywnego (modalnej). Taka złożona wiedza i związane z nią kompetencje nie wynikają z samodzielnego uczenia się i zdobywania wiedzy. Jest ona generowana w procesie komunikacji i uwspólniania wiedzy.

Obecny kryzys epidemiczny związany z pandemią koronawirusa stanowi ważny punkt odniesienia dla rozważań na temat korzyści wynikających z łączenia zasobów intelektualnych będących w posiadaniu państw i podmiotów prywatnych. Dzięki wymianie wiedzy możliwe jest szybsze i skuteczniejsze reagowanie na sytuacje kryzysowe o skali globalnej.

4. Polityka konkurencji w warunkach gospodarki cyfrowej

Revolucja cyfrowa spowodowała w obszarze polityki konkurencji co najmniej dwa problemy:

- I. rosnącej koncentracji na rynkach ze względu na efekty sieciowe oraz zdolności firm do koncentracji danych wraz z odpowiadającymi kompetencjami do ich przetwarzania;
- II. rosnącej konfuzji, co do tego, jak należy rozumieć obecnie problem monopolizacji, która wymaga rekonceptualizacji w odpowiedzi na proliferację rynków dwustronnych i wielostronnych wraz z operującymi na nich platformami.

Problemy te wynikają z trudności w poprawnym ujęciu konsekwencji równoczesnego pojawienia się co najmniej trzech trendów:

1. Rozwoju Internetu rzeczy
2. Akumulacji wielkich zbiorów danych
3. Postępu w zakresie maszynowego uczenia się

Posiadanie kompetencji w którymś z tych obszarów daje firmom silną przewagę konkurencyjną, która, wykorzystana, może prowadzić, dzięki efektom sieciowym, do dominacji nisz rynkowych. Potencjalnie, ze względu na potencjał elastycznego wykorzystania uzyskiwanych informacji (szczególnie informacji o zachowaniu ludzi) może także skutkować przenoszeniem się firm na nowe rynki. Pytanie, czy uzyskiwana w ten sposób przewaga konkurencyjna (potencjalnie siła monopolistyczno-monopsonistyczna) jest trwała i czy dzięki temu firmy są w stanie czerpać ponadstandardową rentę, jest wciąż pytaniem otwartym.

REV4.0

Jednak już dziś widzimy, że dominacja pewnych firm na specyficznych rynkach informacyjnych (np. facebook w sieciach społecznościowych), może prowadzić do negatywnych konsekwencji społeczno-politycznych, które powinny stać się obecnie przedmiotem zainteresowania także władz regulacji konkurencji. Odpowiedzi na pytania takie jak: na ile można mówić w obecnych czasach o zaburzeniu konkurencji, jakie to może przynieść konsekwencje czy na ile państwo powinno interesować się tym obszarem i ewentualnie jakie instrumenty stosować oczekujemy od propozycji projektów badawczych.

Dodatkowym czynnikiem, który może spotęgować silną pozycję globalnych firm z branży IT jest wystąpienie epidemii koronawirusa. W sytuacji, gdy wiele branż zostało de facto zamrożone i notuje duże straty jednym z wyjątków są potentaci nowych technologii oferujący np. narzędzia do komunikacji czy pracy zdalnej. Pojawia się pytanie w jakim stopniu obecny kryzys przyczyni się do pogłębienia dysproporcji między aktorami rynkowymi i wymusi zmianę polityki konkurencyjnej.

B) Nowe tematy zgłoszone na potrzeby II naboru grantów:

5. Zdolność państwa do zarządzania kryzysowego i reagowania na globalne szoki

Sytuacje kryzysowe - szczególnie o tak znaczących konsekwencjach jako obecny kryzys epidemiologiczny i wynikające z niego konsekwencje społeczno-gospodarcze – skłaniają do postawienia pytania o potencjał instytucjonalny Państwa i jego agend administracyjnych w trzech wymiarach:

- 1) identyfikowania zagrożeń;
- 2) działania w sytuacjach kryzysowych;
- 3) zarządzania procesem wychodzenia ze stanów kryzysowych.

Zagadnienia badawcze

Ad 1. Identyfikowanie zagrożeń:

- a) na ile skuteczne okazały się procedury/mechanizmy antycypacyjnego identyfikowania zagrożeń;
- b) co przesądziło o tym te procedury/mechanizmy okazały się skuteczne/nieskuteczne;
- c) na ile wykorzystywano do doskonalenia tych procedur/mechanizmów doświadczenia z poprzednich kryzysów;
- d) efektywność przepływu informacji i danych między krajami w zakresie pojawiających się zagrożeń?
- e) czego uczy nas obecny kryzys.

Ad 2. Skuteczne zarządzanie w sytuacjach kryzysowych:

- a) czy systemy zarządzania kryzysowego okazały się skuteczne?
- b) które ich elementy okazały się ułomne?
- c) czy zapewniono zasoby konieczne dla skutecznego zarządzania kryzysowego?
- d) czy istniały mechanizmy systemowego uczenia w zakresie doskonalenia systemów zarządzania kryzysowego?
- e) na ile skuteczna okazała się współpraca międzynarodowa, w tym międzyrządowa w zakresie zarządzania kryzysowego na poziomie państw narodowych.

REV4.0

Ad 3. Zarządzania procesem wychodzenia ze stanów kryzysowych:

- a) źródła inspiracji dla tworzenia planów wychodzenia ze stanów kryzysowych?
- b) dominujące modele wychodzenia ze stanów kryzysowych?
- c) skala i skuteczność koordynacji działań międzynarodowych (międzyrządowych) w procesach wychodzenia ze stanów kryzysowych.

Ważnym zagadnieniem o charakterze horyzontalnym - w zakresie analizy zdolności Państwa do reagowania na pojawiające się sytuacje kryzysowe - jest elastyczność jego potencjału adaptacyjnego. Ta ostatnia jest rozumiana jako zdolność do wytwarzania innowacyjnych praktyk organizacyjnych i zarządczych oraz umiejętność ich skutecznego zastosowania w otoczeniu cechującym się wysoką zmiennością i współzależnością. Elementem, który należy także w analizie tej uwzględnić jest organizacyjne uczenie stanowiące mechanizm refleksji i redefinicji dominujących praktyk organizacyjnych.

6. Oddziaływanie kryzysów globalnych na sposoby organizacji pracy, rozwój e-administracji oraz zmiany postaw klientów

Celem opracowania ma być identyfikacja sektorów będących beneficjentami technologii wspierających pracę zdalną, świadczenie usług (w tym e-handlu i e-administracji) w okresie kryzysu. Konsekwencje społeczne związane z podziałem na labor augmenting/substituting technologies, skutkami dla poszczególnych branż. Diagnozowanie barier wdrożenia i skalowania, problematyka cyberbezpieczeństwa, pojawiających się w krótkim czasie innowacji, strategii przedsiębiorstw oferujących produkty wspierające np. pracę zdalną i świadczenie usług online w okresie zamknięcia.

Wpływ kryzysu na przyspieszenie wykorzystania narzędzi cyfrowych w administracji publicznej, w tym wprowadzenie nowych rozwiązań. Dostosowanie kompetencyjne i organizacyjne administracji do nowych, zwiększonych potrzeb użytkowników. Rozbudowa poszczególnych podsystemów, korzystanie z usług chmurowych na potrzeby e-administracji. Trwałość korzystania z usług online oraz stopień spełnienia oczekiwań obywateli.

Identyfikacja trendów na rynku e-commerce, w tym skali przeniesienia stacjonarnego handlu i usług do internetu. Badanie, na ile trwałe będą zmiany zachowań rynkowych konsumentów.

7. Wykorzystanie technologii w zarządzaniu kryzysowym w sektorze publicznym

Temat dotyczy kwestii związanych z dostępnością technologii monitoringu i inwigilacji ludności, dotyczących zdolności zbierania danych w czasie rzeczywistym na temat sytuacji społecznej, epidemicznej i gospodarczej. Badania powinny dotyczyć następujących kwestii:

- inwentaryzacji dostępnych technologii umożliwiających skuteczny monitoring grup społecznych i jednostek;
- barier wdrożeniowych, uniemożliwiających efektywne stosowanie zidentyfikowanych technologii, występujących po stronie administracji publicznej oraz ograniczeń współpracy międzysektorowej, szczególnie z uwzględnieniem specyfiki państw półperyferyjnych, takich jak Polska;
- uwarunkowań społecznych, instytucjonalnych i ustrojowych stosowania inwazyjnych technologii, wynikających z różnic między krajami demokratycznymi i autokracjami;
- analizy rozwiązań stosowanych przez różne kraje, w szczególności kraje demokratyczne;
- spekulacji dotyczących utrzymania zastosowanych rozwiązań w dłuższym okresie oraz oceniających tego konsekwencje;
- odniesienia do dylematu wolność-bezpieczeństwo.

8. Wykorzystanie metod modelowania matematycznego i statystycznego na potrzeby oceny skutków zaburzeń systemów na poziomie globalnym

Tematyka proponowanych prac badawczych powinna dotyczyć modelowania i prognozowania rozprzestrzeniania się epidemii, zjawisk katastroficznych i innych zaburzeń o charakterze globalnym oraz ich skutków na sferę społeczną i gospodarczą. Preferowane będą wnioski dotyczące badań realizowanych przy wykorzystaniu metod modelowania matematycznego i statystycznego, w tym uczenia maszynowego lub analiz sieciowych. Jako przykładowe obszary prac badawczych można wskazać:

- zastosowania metod modelowania rozwoju i przebiegu epidemii i badanie ich wpływu na wybrane przejawy życia społecznego lub gospodarczego,
- wykorzystanie metod modelowania epidemiologicznego do analizy zjawisk o charakterze społeczno-gospodarczym,
- analiza epidemii i zjawisk katastroficznych jako źródeł ryzyka systemowego we współczesnych systemach finansowych,
- modelowanie i wspomaganie procesów decyzyjnych zachodzących w sytuacji zaistnienia zagrożenia epidemiologicznego, katastrof lub innych zaburzeń o charakterze globalnym,
- analiza wpływu zjawisk o charakterze katastroficznym na funkcjonowanie infrastruktury sieciowej (komunikacyjnej, energetycznej, teleinformatycznej).